

EGYKORI KÖNYVTÁROS HALLGATÓK VISSZAEMLEKEZÉSEI A KÉPZÉSRŐL

BALLAGOTT MÁR SOK VÉN DIÁK...

FERENCZYNÉ WENDELIN LÍDIA

...hetven esztendőn keresztül, akik az 1949-ben alapított, akkori nevén (azóta többször nevet változtatva) könyvtár szakon napjainkig itt alapozták meg későbbi pályájukat, szakmai életútjukat. A 25–30 fővel induló évfolyamokból azóta már sajnos sokan csak emlékeinkben élnek, voltak olyanok is, akik végül más pályát választottak, és mások, akik az 1950-es évek végétől külföldön hasznosították itt elsajátított tudásukat. De az alma mater, amelyre most emlékezünk, bizonyosan szerepet játszott életpályájuk alakulásában.

A könyvtárosképzés 70. jubileumán szembesültem először azzal a kérdéssel: hogyan és miért is kerültem én erre a pályára. Szép és hangzatos lenne arra emlékezni, hogy kisgyerek korom óta erre készültem, erről álmodtam, de be kell vallanom, hogy soha nem jutott eszembe. Hiszen fogalmam sem volt arról, hogy létezik ilyen életpálya!

Az érettségit követően magyar-latin szakra jelentkeztem, és ezzel az elhatározottsággal jelentem meg a felvételi vizsgán a Múzeum körúti főépületben a több száz reménykedő között. És csak ott érdeklődve derült ki mindannyiunk számára, hogy 1951-től kezdve az ELTE Bölcsészettudományi Karán szinte minden megváltozik. A több mint száz éves kétszakos képzés megszűnik, a magyar szakra a túljelentkezők nagy száma miatt bejutni sem lehet, latin szak pedig abban az évben egyáltalán nem indul, hiszen „a gimnáziumokban többé nem lesz latin oktatás, így nincs szükség tanárookra”. Tanácstalanul járkáltam a várakozókkal teli folyosókon, amikor egy társadalmi munkára kijelölt felsőbb éves fiatalember (a későbbi könyvtáros, *Reguly Ernő*) meggyőző határozottsággal sietett segítségemre, akkori szavait idézve: „van egy nem rég indult, remek szakterület: a könyvtárszak, jelentkezéssel arra, ott képezik a jövő tudományos könyvtárainak igazgatóit!” Bár – utólag bevallom – fogalmam sem volt arról, hogy mit csinál egy könyvtáros (a polcra leveszi a könyveket?) és főleg, hogy miért kell ehhez a tevékenységhez egy igazgató? – de megfogadtam tanácsát (hiszen, ha az ember már eljön felvételizni, mégse mehet haza minden próbálkozás nélkül!), bementem a kijelölt terembe és felvettek! Ez a lépés határozta meg utóbb fél évszázados pályámat.

Bár természetesen egy visszaemlékezés elsősorban szubjektív érzésekből fakad – hiszen a szak történetének első 50 évét már *Sebestyén György* tudományosan feldolgozta –, talán mégis érdemes egyéni emlékekkel röviden áttekinteni a kezdeti korszak célkitűzéseit,

tematikáját és az ehhez kapcsolódó személyiségeket. Annál is inkább, mivel ez a csupán néhány évig tartó egyszakos képzés – utólag visszatekintve is – példaértékű koncepcióra épült! A tematikát meghatározó tantárgyak három nagy csoportba sorolhatók. Elsőként a könyvtári feladatokra felkészítő ismeretek: könyvtártan (*Kőhalmi Béla*), könyvtárügy (*Sebestyén Géza*), bibliográfiai leírás (*Goriupp Alíz*), osztályozás (*Haraszthy Gyula*, *Babiczký Béla*), tájékoztatás (*Szentmihályi János*), könyvtörténet (*Varjas Béla*, *Kéki Béla*), paleográfia (*Mezey László*), ősnymtatványtan (*Gerézydi Rabán*).

Az igazi, jelentős többletet a koncepció második csoportja jelentette: ebben kapott helyet a magyar szakosokkal együtt hallgatott magyar és világirodalom, valamint a történeemekkel közösen elsajátított magyar és egyetemes történelem (mindkét területen előadások és szemináriumok), továbbá filozófiatörténet (*Hegedűs Géza*) és pedagógia (*Jausz Béla*), valamint kétéves latin képzés mindazoknak, akik nem rendelkeztek latin érettségivel. A harmadik csoportban természetesen szerepeltek az ELTE valamennyi szakán akkortájt kötelező tárgyak: marxizmus-leninizmus, orosz nyelv és honvédelmi ismeretek (a tanévben elméleti képzéssel és néhány nem túl sikeres lögyakorlattal lányoknak is!).

A könyvtárügy és az annak keretében végzett gyakorlati munka megismerésében nemcsak a tanulmányi „kirándulásoknak” (Debrecen, Szeged, Pécs, Sárospatak) volt szerepe, de még erőteljesebb hatást jelentett a könyvtári szakmai gyakorlatok rendszere. Ennek keretében akkortájt az 1. évfolyamban heti egy munkanap, a 4. évfolyam utolsó szemeszterében egy hónap, teljes munkaidőben valamely nagykönyvtárban, konkrét munkakörben végzendő feladatok tették teljesebbé az addigi elméleti képzést. Végül pedig az 5. évfolyam már kizárólag a gyakorlatra helyezte a hangsúlyt, elméleti órák és szemináriumok nem voltak, hanem „egyetemi gyakornoki” besorolásban könyvtárban elhelyezkedve váltunk a kiválasztó intézmény munkatársává (közben a szakdolgozatot elkészítve) és ennek befejeztével kerülhetett sor az államvizsga letételére. (Ma már a gyémánt diplomán is túl.)

Az újonnan létesült tanszék tematikájának kidolgozásában részt vállalóknak tehát vitathatatlan érdeme volt, hogy a könyvtári munka elméleti és gyakorlati ismereteinek átadása mellett súlyt helyeztek a műveltség, a gyűjteményekben tartalmilag is tájékozott, ítéletalkotásra is képes, irodalmi, történelmi ismeretekkel bíró könyvtárosok pályájának megalapozására is. Természetesen jelen korunk technikai fejlődésének és információáradatának özöne folyamatosan alakította a könyvtár rendeltetésének, módszereinek, eszköztárának körét és ehhez igazodva a képzés tematikáját is. Hol vannak már a hajdan elsajátított gyűjteményszervezési módszerek, katalogizálási szabályok, tájékoztatási források? De a korszakok által megkövetelt fejlesztés, a folyamatos megújulásokhoz való igazodás alapjaként mindenkor azok az ismeretek szolgáltak, melyeket 70 esztendőn keresztül, mindnyájunk számára ez a – hivatalos nevében is korszerűsödött – tanszék nyújtott.

A könyvtári tantárgyakhoz kapcsolódó, egykori előadók nevei ma már természetesen sokaknak csupán a magyar könyvtárügy történetéből ismertek, de a tanszék indulásának kezdetén valamennyien egy-egy könyvtárhoz, annak valamely munkaterületéhez kötődtek.

Így többnyire megbízott előadóként vállaltak részt az elméleti képzésben, napi gyakorlati ismereteikre, többéves tapasztalataikra, példáikra alapozottan. A tanszék vezetője *Varjas Béla* volt, egyben az Országos Széchényi Könyvtár akkori főigazgatója. Két tanársegédje, *Léczy Károly* és *Bauer József* vezették a szemináriumokat, kezelték a tanszéki könyvtárat és két frissen végzett demonstrátor (*Kiss István*, *Fülöp Géza*, mindketten a későbbi korszakok tanszékvezetői) szervezték a tanulmányutakat, segítették a „golyákat” a szakmai eligazodásban.

Kezdeti egyetemi éveim alatt nemcsak az egyszakos képzés bevezetése jelentett újdonságot, de átéltük az ELTE szervezetének és elhelyezésének változásait is. 1951–1953 között a Bölcsészettudományi Kar Múzeum körúti (Trefort kerti) campusában volt az otthonunk (előbb a Puskin utcai, majd a kerti C-épületben), a Természettudományi Kar tanszékeivel osztozkodva. Utóbb a bölcsészek „kettészakadtak”: külön dékáni vezetéssel a Nyelv- és Irodalomtudományi Karra (ide tartozott a Könyvtári Intézet is) és Történettudományi Karra. Ezzel egyidejűleg e két, hajdani bölcsészkar átköltözött a volt Piarista Gimnázium épületébe, így az évfolyamom államvizsgájára 1956-ban már ott került sor. De a sok változás közepette is számomra a könyvtár szak megőrizte kontinuitását!

Nemcsak az 1950-es évek társadalmi légköre, de az előbbieken felsorolt tárgyak sokasága is indokolta, hogy az egyetemi élet mindnyájunknak szinte az egész napját kitöltötte. A Könyvtári Intézetben reggeltől az esti óráig nyüzsgő élet volt! Mi, az 1951-ben kezdők ismertük az előző és az utánunk következő évfolyamok hallgatóit, akiknek éppen nem volt előadásuk, szemináriumuk, azok az intézeti szobában olvastak, dolgoztak, beszélgettek. (Sokunknak még állandó önálló helye, fiókja is volt a nagy asztal mellett.) Így alapozódtak meg a későbbi „felnőtt” életünkben is megmaradt barátságok, szakmai kapcsolatok, egymást segítő, támogató együttműködések – gyakran egészen nyugdíjazásig. (És ezt az egyetemista szakmai életet hiányoltam én fájóan, évtizedekkel később, amikor már magam is tanítottam.)

Egy történeti visszapillantás keretében természetesen joggal felmerül a kérdés az emlékezőben is: mit jelentett életem alakulásában, tartalmában az a felidézett, néhány esztendő, amely a most 70 esztendőös könyvtár szakhoz kötődik? Röviden összefoglalva: egész életpályámat meghatározta 40 éven keresztül az Országos Széchényi Könyvtárban (mint egyetlen munkahely a gyakornokságtól a gyűjteményszervezési igazgatói munkaköriig) és utána 15 éven át a könyvtárügy, könyvtártan és informatikai menedzsment tanításának megalapozása, az utódok megismerése a napjainkban jubiláló könyvtárosképzésben.